Szolnok Városi Óvodák
Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és
Pedagógiai – szakmai Szolgáltató Intézmény

A 3-4 éves gyermekek nyelvi-kommunikációs fejlesztése a prevenció jegyében

Konzulens tanár: GEREBEN ANITA
Készítette: Józsa Gabriella

Mottó:

Szabó Mihálytól választottam ezt az idézetet mottómul. Bevallom, kihívás volt számomra ez az iskola, de sikerült és az ismeretek amiket szereztem nagyon hasznosak a mindennapi munkámban.
Vallom, hogy a célok, kihívások visznek bennünket előre az életben!

A témaválasztásom indoklása:

Mi indokolta a témaválasztásomat? Két oszlopban foglaltam össze a tapasztalataimat.
32 éve vagyok a pályán, és egyre többször tapasztalom, hogy az óvodát kezdő gyermekek spontán beszédfejlődése elmaradást mutat. Miben nyilvánul ez meg? Röviden: keveset beszélnek, beszédük sokszor érthetetlen, vagy egyáltalán nem beszélnek.
A jobb oldali oszlop az Egységes Pedagógiai Szakszolgálat 2008/2009-s vizsgálati eredményét mutatja, ami úgy gondolom, hogy magáért beszél.

Ezekre a tapasztalatokra alapozva, szerettem volna minél több mindent megtudni az elmaradás lehetséges okairól, a fejlesztés lehetőségeiről.

A célom preventív jellegű

Célul tűztem ki, hogy játékos, sokoldalú élményszerzési lehetőségek biztosításával megsegítem az óvodát kezdő gyermekek spontán beszédfejlődését, amelynek eredményeként a kötelező logopédiai szűrővizsgálat során (remélhetőleg) kevesebb gyermek akad majd fenn a rostán.

A vizsgálat módszerei, eszközei, dokumentumok:

Mielőtt összeállítottam a tervemet,természetesen széleskörű vizsgálódást végeztem:

Összeállítottam egy 20 kérdésből álló Anamnézist, amivel az volt a célom, hogy feltérképezzem a gyermekek szociokulturális hátterét, ill. a fejlődési folyamatokat, amelyek hatással bírnak a nyelvi fejlődésre. A kitöltéskor a kikérdezés módszerét alkalmaztam, több okból is. Egyrészt a közvetlen, barátságos környezetben megnyíltak a szülők és a felületes válaszok helyett, többnyire meghitt beszélgetések alakultak ki, mélyrehatóbb (ok feltáró) válaszokat kaptam, másrészt alkalmam volt megfigyelni a szülők beszédstílusát, ami szintén jelzés értékű. (hiszen nekünk az óvodában arra kell építenünk amit a gyermekek otthonról hoznak!)

Az Anamnéziseket kiértékeltem és összegeztem, amely nagyon érdekes és tanulságos.

A másik fontos vizsgálat a gyermekek beszédállapotának megfigyelése volt, melyhez szempontsort készítettem. Az összeállítás során figyelembe vettem a gyermekek életkorát, és azt, hogy a kitöltése egyértelmű legyen (minden óvónő számára), rövid időt vegyen igénybe, és tényszerű eredményeket mutasson.

A szempontsornak két nagy területe van, az egyik a beszéd feldolgozás, (hallás,- beszédészlelés, - beszédmegértés), a másik pedig az expresszív beszéd területe. (beszédaktivitás, szókincs, mondatalkotás, artikulációs készség)

A megfigyelésre, beszélgetésekre az egész nap folyamán lehetőségem volt, nem kötöttem konkrét tevékenységhez. Pl a játékidőben, vagy a gondozási tevékenységek közben, számtalan lehetőségem volt. Természetesen szintén kiértékeltem és összegeztem a megfigyeléseimet, melyeket táblázatba foglaltam.

A vizsgált minta:

Óvodámban a csoportok összetétele vegyes életkorú.

2010/2011-es nevelési évben a csoportom létszáma 26 fő volt.
10 fő iskolába készült, 10 fő 4-5 éves, és 6 fő 3-4 éves, akik akkor kezdték az óvodás életüket.

Az alacsony létszám több okból is kedvező volt számomra: egyrészt az Anamnézisek felvétele, a megfigyelések elkészítése rövid időt vett igénybe, másrészt a kapcsolatteremtést segítette, hiszen a szeretetteljes óvónő-gyermek viszony kiépítése, az odafigyelés az egyes gyermekekre, nagyon fontos feltétele volt annak, hogy szeressenek velem „játszani”!

A munkám eredménye:

Éves kerettervet készítettem a vizsgálódás tükrében, amely nem ad konkrét tervet a foglalkozásokra, hanem területeket jelöl és gyakorlati anyagot nyújt. Rugalmasan lehet kezelni, figyelembe véve a létszámot, vagy, hogy milyen a gyermekek hangulata, kívánsága.

A keretterv az óvodámban minden csoport rendelkezésére áll, amiből kedvükre válogathatnak kolléganőim.
A játékos foglalkozások időtartama soha nem haladta meg a 10 percet, tehát nem volt megterhelő a 3-4 éves gyermekek számára.
A zajmentes környezet az auditív és a vizuális észlelést segítette, ami fontos volt az utánzáshoz.
A rendszeresség, és az állandóság a biztonság érzetet jelentette. Szervezés – egyéni, vagy csoportos – azt jelzi, hogy ebben a korosztályban gyakoriak a betegségek, de ha csak egy gyermek volt akkor is elvittem játszani. Az egyéni foglalkozásokra sokkal célzottabban választhatjuk ki a megfelelő játékot, mint amikor több gyerekre tervezünk. A sok-sok ismétlés segítette a beszédmechanizmusok begyakorlását. Az alacsony létszám lehetővé tette, hogy mindenkit szóhoz jusson figyelmet kapjon – gyarapodott a gyermekek szókincse, nőtt a beszédkedvük, beszédaktivitásuk.
A szocializáció területén is mutatkoztak eredmények, a közös élmény megsegítette a baráti kapcsolatok alakulását, ami a játékidőben megfigyelhető volt.
Bár nagyon rövid idő állt rendelkezésemre, hiszen szorított az idő, hiszen a szakdolgozat leadására már a tavasszal sor került, a februári kontroll megfigyelés pozitív változást jelzett.
Célom nem a beszédfejlődés felgyorsítása volt, hanem a gyermek érési folyamatához igazított támasznyújtás, amely az éppen fejlődő struktúrák kibontakozásához, begyakorlásához nyújtott támogatást.

A TERVEZETT FOGLALKOZÁSOK TARTALMI ELEMEI AZ EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN

1. Légző gyakorlatok

2. Fúvó- és lágy-szájpad – gyakorlatok

3. Hanggyakorlatok, hangerőgyakorlatok

4. Hallásfejlesztő játékok

5. Nagy-mozgással kísért szövegmondás: ének,- vers,- mondóka

6. Szimbolikus játékok

1. A légző gyakorlatokkal a gyermek elsajátíthatja és begyakorolhatja a helyes vegyes (rekesz- és mellkasi) légzést. Fontos, hogy a gyakorlást nyitott ablak mellett ill. a szabadban végezzük.

2. A fúvó- és lágyszájpad gyakorlatok elősegítik a szájon át való légzést, erősítik az ajkak és a lágyszájpad izomzatát. Csak rövid ideig szabad végezni!

3. A hanggyakorlatok, hangerőgyakorlatok segítségével a beszédet létrehozó izmokat erősíthetjük, így azok mozgékonyak és teljes értékűek lesznek.

4. Hallásfejlesztő játékok célja, a hallás, és a beszédhallás sokoldalú fejlesztése zörejek, hangok felismerésével, megnevezésével, differenciálásával.

5. Nagymozgással kísért szövegmondás: ének, vers, mondóka összekapcsolásával elősegítjük az értelmi és beszédfejlődést. Ének-zenével fejlesztjük a helyes légzéstechnikát, a hangszín, a hangerő akaratlagos szabályozását, a hallási figyelmet, a ritmusérzéket. A mozgással fejlődik az izomtónus, a kommunikációs készség, a mozgáskoordináció. Minden játék egyben a ritmusfejlesztést is magában foglalja – egyenletes lüktetés kiemelése utánzómozgás - éneklés, és mondókázás közben, járás és taps összekapcsolásával, különböző eszközökkel és hangszerekkel.

Sugárné Kádár Júlia a kommunikációs elvű óvodai anyanyelvi nevelés pszichológiai alapját és gyakorlatát vizsgálva megállapította, hogy: a játék, a mozgás, a ritmus meghatározó a gyermeki beszéd fejlődése szempontjából.

6. Az óvodáskor a Szimbolikus játék intenzív fejlődésének időszaka. Az utánzásból kialakuló szimbolikus vagy „mintha-játékok” különleges helyet foglalnak el az óvodáskori játékformák között, mert önformáló, alakító erejük van. Két alapformája van: *Reproduktív képzelet*: saját, vagy mások tapasztalatait éli meg és a hallott – látott információk alapján átépítve reprodukálja újra. Az óvodáskor elején aktivizálódik ez a képzeleti forma a mese talaján. *Produktív képzelet*: alkotó, teremtő képzelet, melynek segítségével újat, eredetit lehet

létrehozni. Fejlődése a gondolati műveletek, tapasztalati sémák gyarapodásával indul meg. Megjelenik - az önálló játékban, kreatív mozgásban.

A beszédfejlesztés területei kölcsönhatásban vannak egymással.

Szakmai javaslat:

Az óvodás kor a nyelvi kompetencia megszerzésének döntő szakasza, amely együtt jár a hangzórendszer és a mondatalkotás szabályrendszerének stabilizálódásával, a szókincs intenzív gyarapodásával.
Ebből következik, hogy óvodás korban különösen fontos odafigyelni a nyelvelsajátítás és nyelvhasználat folyamatában jelentkező zavarokra, tünetekre, és keresni kell a segítségnyújtás módját.

Azonban minden óvodapedagógus kötelessége a mindennapokban a nyelvi kompetencia megszerzésének támogatása.
Egy pár ajánlás a teljesség igénye nélkül, amely a _folyamatot segíti:

- a mesélés,
- mondóka, vers tanítás,
- az anyanyelvi játékok,
- a játéktevékenység sokszínűsége,
- a könyv szeretetére nevelés
- az érdeklődés folyamatos bővítése.

A nyelvi kompetencia megszerzése egyik fontos feltétele a sikeres tanulásnak, ez az alapja az élethosszig tartó tanulásnak, ami a mai társadalom elvárása.